

Přednáška Dějiny Romů od 16. do poloviny 18. století – FFMU, 1. 11. 2007

Od 16. století dochází v křesťanské části Evropy k zesílení protiromské represe. Romové (dobovým termínem cikáni) začínají být vyháněni z většiny evropských zemí. Příčiny ochlazení a radikální změny vztahu možno hledat v následujících okolnostech:

1. VZHLED – Romové budili nedůvěru už jen svým nevidaným zjevem, jednak díky antropologickým odlišnostem, jednak přicházeli v nezvyklém oděvu, který naznačoval orientální kulturu. Ženy nosily hlavy omotané turbany, přes jednoduchou košili měly hrubý přehoz sepnutý na jednom rameni. Ten používaly zároveň jako příkrývku pro dítě, které nosily v rukách. Romové měli v uších nosily kruhy, na těle tetování. Ve srovnání s elegantní módou vyšší evropské společnosti na sklonku středověku, byl jejich oděv velmi jednoduchý a dle dobových kronikářů i nevzhledný – „*měli pramálo společného s evropskou módou*“. K tomu přistupovalo i to, že mluvili nesrozumitelným jazykem. Např. úryvek viz Cornerus, severní Německo 1417: „*bylo jich přibližně 300 lidí obou pohlaví, nečítaje v to děti a kojence, velmi ošklivých svým vzezřením, černých jako Tataři...*“

Neobvyklý vzhled Romů jistě nebyl jedinou nebo zásadní příčinou změny vztahu, ale spolupůsobil s dalšími příčinami a prohluboval strach domácích obyvatel z neznámého lidu.

2. ZÁMĚNA ZA TURKY, ARABY, TATARY

Romové jsou v pramenech nazýváni nejen Heidens (pokřtění pohané), ale také Saraceni (Turci), nebo přímo Turci, či dokonce Tataři, Arabové. Nejasnosti o původu a etnické příslušnosti Romů byly dokladem iracionálního strachu z cizího, zároveň byly velmi nebezpečné, zejména ve vztahu k Turkům, kteří tou dobou představovali pro Evropu hlavní nebezpečí. Objevovaly se také domněnky, že Romové nejsou-li přímo Turky, pak pracují v tureckém pověření jako špehové, žháři a jinak škodí v jejich prospěch. Tyto se nikdy nepodařilo ani vyvrátit ani potvrdit. Např. úryvek viz Kryštof Harant (Dle Cranzia): „*léta páně 1417 nejprve byli viděni při moři Německém lidé černého suchého těla, nečistí zloději, zvláště ženy jich k tomu jsou nejbystřejší. Tataři tehdež vůbec nazvaní.*“

Tentýž na jiném místě píše: *Autores o původu Cikánů se nesrovnávají. O jejich původu scribenti nejednostejnou zprávu dávají. Nebo Aventi. Ann: Bojor lib. 7 píše, že jsou z národu tureckého a blízko od Uher, a ti že od Turkův místo špehářův do našich zemí vysílání bývají.*

3. VZTAH KE KŘESŤANSKÉ VÍŘE

Vztah Romů ke kř. víře byl dost volný, patrně ani do detailu neovládali tento ritus a zřejmě ani neměli o jeho provozování zprvu velký zájem. Jejich víra v prvních staletích po příchodu do Evropy byla minimálně částečně ještě pod vlivem nekřesťanských religii. Navíc Romové provozovali magii (bílou-léčení i černou-škodící), která byla v rozporu s křesťanstvím. První výrazný impuls ke změně vztahu k Romům také dal v roce 1427 pařížský arcibiskup, který skupinu Romů exkomunikoval z církve právě za provozování magie (věštění osudu místním šlechticům).

4. POVĚST ZLODĚJŮ

Romové měli a mají. Po příchodu jejich skupin se lidem ztrácely slepice, úroda na poli apod. Všichni Romové však nebyli zloději, bezcílné potulce se věnovala vždy jen část Romů. Jiní Romové se tradičně živili rodovými řemesly, jejich rodové skupiny byly (podobně jako jsou dodnes indické kasty) monoprofesními celky, v nichž se všichni mužové věnovali jedinému-rodovému řemeslu. Takové rodové určení víceméně vyžadovalo územní pohyb (řemeslní kočovnictví), při němž se po naplnění poptávky p daném sortimentu zboží je nutno přesunout

dodavší oblasti. Romové však do střední a západní Evropy (oproti jižní-agrárně orientované Evropě byly tyto oblasti ekonomicky vyspělejší) přicházeli v době, kdy se rozvoj sociálních a hospodářských struktur urychluje, jejich základy již byly položeny. Konkurenci čelí řemeslné cechy, které neumožňovaly nově příchozím (Romové nepřicházeli p jednotlivcích, ale ve velkých skupinách) volně „podnikat“. Romové stejně jako Židé zůstali cizím prvkem, na nepřijetí Židů, kteří nebyli běžně považováni za zloděje jako Romové, možno sledovat mechanismus vytěsňování „cizích prvků“ ve vyspělé středověké evropské společnosti. Pro srovnání je možno si uvědomit, jak nezastupitelné místo zaujímali Romové v ekonomice jihoevropských zemědělských oblastí, kde řemesla byla teprve v zárodku. Například ve valašských knížectvích byli Romové žádanými řemeslníky, ale i pomocníky v domácnostech apod., jejichž odchod byl nežádoucí-byli proto zachyceni v systému tuhého znevlnění (tzv. cikánské otroctví). Jiný případ je z ostrova Korfu, kde od 14. do 19. století existovalo tzv. feudum Acinganórum, Romové zde žili usedle, živili se řemesly i zemědělstvím a řádně platili daně.

Doporučená literatura:

Fraser, Angus Cikáni. Praha 2002.

Gilsenbach , Reimar: Weltchronik der Zigeuner. 1977.

Hanzal, Jiří: Cikáni na Moravě v15 až 18. století. Praha 2004.

Horváthová, Jana: Kapitoly z dějin Romů. Praha 2002.

Marušiková, Elena-Popov, Veselin: Cigánité v Osmanskaja imperija. Sofía 2000.

Nečas, Ctibor: Historický kalendář. Dějiny českých Romů v datech. Olomouc 1997

Nečas, Ctibor: Romové v české republice včera a dnes. Olomouc 1999.

Nečas, Ctibor: Romové na Moravě a ve Slezsku 1740-1945. Brno 2005.